

Jej meno sa mu videlo povedomé, no nedokázal si spomenúť, odkiaľ ho pozná. Keď teraz pred ním stála, uvedomil si to. Mesto nebolo natoľko veľké. Stávalo sa, že sa ocitol pri výkone svojej práce zoči-voči ľuďom, ktorých poznal a ktorí preňho čosi znamenali, no rokmi sa mu vytratili zo spomienok.

Vera Kvålsviková bola od neho o rok mladšia. V šesťdesiatych rokoch vyrastali na tej istej ulici v stavernskej štvrti, ktorá sa volala Fjerdingen. Chodila o ročník nižšie do školy a ako deti boli do seba zaľúbení – rozišli sa, keď sa Vera s rodičmi presťahovala do Larviku. Ešte nemala ani dvadsať rokov, keď sa vydala za Kvålsvika. Z času na čas ju vídaval. Niekoľkokrát ju stretol v obchode, všimol si jej fotku v novinách, ale nerozprával sa s ňou už vyše tridsať rokov.

Presťahovali sa koncom leta roku 1971. Wisting mal vtedy štrnásť rokov. Keď ju teraz uvidel, zdalo sa mu, že od tých teplých letných dní ani neuplynulo toľko času. Spomenul si, ako ležali na chrbte vo vysokej tráve a hľadeli na oblaky, ktoré sa rýchlo kĺzali po modrom nebi. Sedeli na vyhriatych schodíkoch a uvažovali o spoločnej budúcnosti, z ktorej napokon nič nebolo.

„Je to už tak dávno,“ usmial sa na ňu Wisting. Vstal a privítal ju. Prišlo mu ako prirodzené položiť jej ruku na plece a objasť ju. Potom ustúpil o krok dozadu a zahľadel sa na ňu. Trochu pribrala a jej tvár stratila zopár pekných črt. Na ich mieste sa objavili jemné vrásky okolo očí, keď sa usmiala, tak ich bolo vidno ešte zreteľnejšie. Mala na sebe sivý prúžkovaný kabátik, nohavice a bielu blúzku. Pod tenkou látkou sa jej črtali veľké prsia, ktoré jej v to dávne leto sotva začínali rásť.

„Prialo by som si, aby to bolo za iných okolností,“ takmer zašepkala.

Wisting prikývol a načiahol sa po kanvici na písacom stole.

„Dáš si kávu?“ ponúkol jej a vybral z obalu dva papierové poháriky.

Poďakovala sa mu a sadla si.

„Je mi ľúto, čo sa stalo tvojej žene,“ povedala. „Je to také nezmyselné a nespravodlivé.“

Wisting zvrátil čelo. Ingrid umrela pred dvoma rokmi a už len zriedkakedy mu niekto kondoloval.

„A čo ty?“ spýtal sa a nalial jej kávu.

„Rozviedla som sa,“ odvetila. „Pred siedmimi rokmi. Odšťahovala som sa, keď deti vyrástli. Mám malý byt na Olavovej ulici a pracujem.“

Wisting si sadol a prelistoval k prázdnej stránke v zápisníku. Informoval ju o formálnych stránkach svedeckej výpovede.

Nevedeli, kedy hlavu priniesli na námestie, a veľmi nedúfali, že by Vera Kvålsviková niečo dôležité spozorovala, kým prešla tých šesťsto metrov cez hmlu, no predbežne bola ich jediným svedkom.

„Porozprávaj mi o hmle,“ vyzval ju Wisting. Chcel, aby sa pustili do vonkajších okolností a prinútili jej myseľ vrátiť sa ku správnej podobe spomienky.

„Bola hustá,“ objasnila mu Vera Kvålsviková. „Takmer nepreniknuteľná. Sotva som dovidela na domy na druhej strane ulice, keď som vyšla von.“

Wisting si to poznačil, aby jej dal najavo, že ju pozorne počúva.

„Nemám rada hmlu.“ Pomrvila sa na stoličke, akoby jej pri tej predstave prišlo nevoľno. „Kdesi som o tom čítala. Volá sa to aklyofóbia. Niekto sa bojí pavúkov či výšok. Ja nemám rada hmlu.“

Wisting nechcel narúšať mentálny proces, ktorý dal do pohybu. Nekládol jej ďalšie otázky, oprel sa dozadu a doprial jej čas. Spomínať si bolo ťažké. Vyžadovalo si to sústredenie.

„Zvyčajne mi cesta do práce trvá okolo osem minút, ale dnes som kráčala rýchlejšie.“ Priložila si pohárik k perám, opatrne ho opäť vrátila na miesto a pokračovala: „Náhle tam bola. Priamo predo mnou. Okrúhla hlava bez tela. Civela na mňa temnými očami.“

Roztriasol sa jej hlas. Odvrátila pohľad a preglgla. Wisting ju pozoroval. To, čo zažila dnes ráno, ju poznačí na zvyšok života. Bol to ten typ udalosti, ktorý človeka vyhodí z vychodených koľají.

„Skríkla som,“ vyhlásila prudko, akoby to chcela mať čo najrýchlejšie za sebou. „Odpotáčala som sa k obchodu. Prišiel za mnou akýsi muž a spýtal sa ma, čo zlé sa stalo. Nie...“ Odkiaľšala si a potom sa opravila: „Nie, nespýtal sa ma, čo zlé sa stalo, ale čo sa stalo. Asi som mu to nejako vysvetlila. Pomohol mi do obchodu, sadnúť si a potom sa tam išiel sám pozrieť. Vybrala som z tašky telefón a zavolala som vám. Muž sa vrátil, podala som mu telefón.“

Wisting zalistoval vo svojich papieroch. Našiel výpoveď muža, s ktorým hovorili. Bol na ceste do práce do továrne Farris a pomohol Vere Kvålsvikovej presne tak, ako to opisovala. Okrem tohto faktu sa nedozvedeli nič iné, čo by stálo za zmienku.

„Všimla si si čosi?“ spýtal sa Wisting. „Videla si alebo počula si niečo?“

„Čajky,“ odvetila Vera potichu. „Lietali veľmi nízko. Počula som, ako mávajú krídlami a ako škriekajú a všakovaké zvuky.“

„Všakovaké zvuky?“

„Len bežné... Pes, ktorý štekal. Auto, ktoré naštartovalo a odišlo. V hmle počuť všetko oveľa intenzívnejšie. Akoby hlasnejšie.“

Wisting sa k nej naklonil. Bol rozdiel v počúvaní a načúvaní. Počúvanie vyžadovalo pozornosť a sústredenie. Bola to schopnosť, na ktorej pracoval odvtedy, ako sa z neho stal vyšetrovateľ.

„Auto?“ zopakoval a vytušil, že tu sa im črtá nejaká možnosť. S týmto by mohli začať.

Prikývla, chcela čosi povedať, no vtom zmeravela.

„A potom tu bolo ešte to druhé auto,“ vyhrkla. „Všimla som si ho predtým, ako som zašla na námestie. Na križovatke pri Nansetskej ulici. Prichádzalo zdola.“

Wisting sa naklonil ešte viac dopredu.

„Najprv som ho počula, nuž som ustúpila na chodník. Až potom sa vynorilo z hmly, prešlo popri mne a pokračovalo hore po ulici.“

„Opíš mi ho,“ vyzval ju.

„Obzrela som sa za ním,“ vysvetlila mu. „Uháňalo a zdalo sa mi, že ide prirýchlo na to, aká zlá je viditeľnosť.“

Wisting jej chcel položiť ďalšiu otázku, no ovládol sa, aby ju nevyrušil v myšlienkach. Vera Kvålsviková civela do prázdna, akoby si chcela celú scénu opäť premietnuť.

„Sedeli v ňom dvaja ľudia,“ pokračovala. „Všimla som si ich hlavy. Bolo to biele kombíčko.“

„Staré?“

Pritakala.

„Trochu obité. Jedno bočné zrkadielko len tak ovisalo.“

„Na ktorej strane.“

„Napravo,“ odvetila a potom si povzdychla: „Ale v tom čase chodí predsa po cestách toľko áut.“

Wisting to nekomentoval. Mohlo to byť čosi, s čím mohli pracovať. Bol spokojný. Vera Kvålsviková mu povedala viac, ako sa domnievala, že si všimla. To bol jeho cieľ, vždy to bol jeho cieľ. Položil jej niekoľko kontrolných otázok a výsluch uzavrel. Odpovedal ju ku dverám a chvíľu za ňou hľadel. Akosi sa dostali naspäť do toho bodu, v ktorom sa spoznali, tá cesta bola kľukatá a dlhá. Na chvíľu sa mu zazdalo, že by stálo za to vydať sa po nej. Potom sa nahrbil a vrátil sa naspäť do kancelárie.

13

Starší dom na Scheenovej ulici 11 bol jedným z mála budov, ktoré ušetrili, keď stavali most pre autá a vlaky ponad rieku Farris a staré cesty.

Dom bol vkliesnený medzi chemičku, kde sa vulkanizovala guma, a cestu, ktorá odvádzala dopravu z E18 do Larviku. Mal dve poschodia, bol obložený žltými eternitovými platňami,

špinavými od výfukových plynov a prachu. Záhrada zarastala burinou a krovím.

Wisting zaparkoval pred jednoduchým zhubľovaným prístreškom, vyšiel z auta a zahľadel sa na dom. Cato Dalen odhrnul záclony bokom a z kuchynského okna jeho pohľad opätovoľ. Bol holohlavý, bradu mal ryšavú.

Každému národu jeho krajinu – každej krajine jej národ, bolo heslo nacionalistického zoskupenia, ktoré viedol muž v okne. Slová mal vytlačené červenými a bielymi písmenami na tričku.

Wisting tej stope veľmi neveril. Patriotický front mal v oblasti základni dvadsať až tridsať členov. Iste považovali za potrebné zviditeľniť sa, ale aby bola jedna z najbizarnejších a najnemilosrdnejších vražd v nórskeľ dejinách kriminalistiky výsledkom nenávisťi a strachu z cudzincov, to sa mu nechcelo veriť. Avšak to, že vražda pripadla na Krišťáľovú noc, rozvírilo medzi vyšetrovateľmi diskusiu. Možný rasistický motív museli preveriť ako prvý, kým nebudú mať v rukách čosi, čo by ukázalo iným smerom.

Cato Dalen bol uzavretý muž. Nebol veľmi zhovorčivý a neprekypoval ochotou spolupracovať s úradmi. Wistingovi sa postupne podarilo vzbudiť v ňom akúsi formu dôvery. Neodsudzoval ho, doprial si čas na to, aby si vypočul jeho myšlienky a názory. Nesprával sa takto len ku Catovi Dalenovi. Wisting bol veľmi trpezlivý a rovnako pokojne si vypočul aj mladých mužov, ktorí mu očividne luhali a pokúšali sa vykrútiť zo zodpovednosti za nejaký trestný čin, ako aj hrubých násilníkov, ktorí neľutovali svoje brutálne činy.

Vždy rešpektoval ľudí. Vďaka tomu bol schopný odložiť bokom svoje predsudky a vcítiť sa do života iných, bez ohľadu na to, či šlo o klamárov alebo vrahov.

Cato Dalen otvoril dvere, kývol mu na pozdrav a vpustil ho do obývačky, ktorá slúžila zároveň ako pracovňa. Okná smerovali na západ, na stenu obloženú jednoduchými panelmi z bukoveho dreva vrhalo popoludňajšie slnko roztancované tieňi.

Cato Dalen sa usadil za masívny písací stôl z tmavého dreva. Miestnosti dominovala dvojmetrová knižnica od podlahy po strop plná beletrie, životopisov, kníh o dejinách, literatúry faktu a zakladačov. Vyzerala ako knižnica, ktorú majiteľ skutočne používa. Zväzky boli povkladané dovnútra bez ladu a skladu, nevypozoroval v tom žiaden systém. Mnohé ležali pred ňou, otvorené, text v nich bol popodčiarkovaný a na okrajoch boli povpisované poznámky.

Wisting si sadol oproti nemu na stoličku. Bol to zvláštny pocit sedieť na druhej strane stola. Vytiahol si zápisník. Hneď sa cítil pohodlnejšie.

„Počítal som s tým, že sa tu objavíte,“ vyhlásil Cato Dalen. „Mohli ste si ušetriť cestu. Vedíme náš boj a robíme, čo môžeme, aby sme zabránili vzostupu islamu v Nórsku, ale ten boj nezahŕňa stínanie moslimiek. O tom nič neviem.“

Wisting z neho nespúšťal oči. Muž sa nesnažil uhnúť očami.

„Ak nič iné, tak viete čo-to o šarii a moslimských metódach trestu,“ povedal Wisting a trochu sa naklonil dopredu, aby vytvoril dôvernejšiu a priateľskejšiu atmosféru.

Muž, ktorý sa považoval za postavu na čele nórskeho boja za slobodu, sa usmial.

„Zdá sa mi, že ste sa zvrtili vo vyšetrovaní tým správnym smerom,“ pritakal. „Masové prisťahovalectvo moslimov ohrozuje našu krajinu. Sú to najnebezpečnejší nepriatelia Európy.“ Zložil si ruky do lona. „Islam je nezlučiteľný s našimi hodnotami, zvykmi a kultúrnym dedičstvom. Nie je to náboženstvo, ale politická ideológia, ktorá svoj cieľ jasne pomenovala: ovládnuť svet. Všetky štatistiky nasvedčujú tomu, že o niekoľko generácií budú etnickí Nóri v Nórsku menšinou. Robíme, čo sa dá, aby sme tomu zabránili, ale keď ide o vraždu dieťaťa, musíte svoje vyšetrovanie obrátiť iným smerom.“

Wisting by rád namietol alebo poznamenal čosi k Dalenovým názorom na ľudí, ktorí boli buď na úteku alebo sa vysťahovali zo svojej vlasti z akéhosi iného dôvodu, no nechal si to pre seba. Takmer neznateľne prikývol, aby dal najavo, že berie

na vedomie mužove výroky. Výsluch bol ako budovanie mosta medzi dvoma ľuďmi. Rovnováha medzi nimi bola dôležitým predpokladom pre komunikáciu. Nechcel sa púšťať do diskusií a konfrontácií, ak to nebolo nutné.

„Viete, čo za noc bola včera?“ spýtal sa radšej.

Dalen prižmúril oči, vzpriamal sa a odkašľal si.

„Pred poldruha rokom ukradlo niekoľko tínedžerov z Vestlandetu starú pušku otca jedného z nich,“ povedal. „Vystrieľali škatulku nábojov a zbraň vrátili. Štyri guľky si našli cestu cez húštinu do azylového domu na druhej strane lesa. Zasiahli do nohy jedného Somáľčana. Iste si na to spomínate. Bolo to vo všetkých správach. Výstrely padli 20. apríla. Vtedy mi to nenapadlo, ale bolo to na deň stoosemnať rokov, odkedy sa narodil Hitler. Označovali to za hrubú kriminalitu namierenú proti prisťahovalcom. Mňa i ostatných členov našej organizácie vtedy preverovali, či máme alibi. Po dvanástich dňoch policajti tých chlapcov vypátrali. Ukázalo sa, že jeden je pôvodom zo Sýrie a druhý z Iránu.“

Cato Dalen sa usmial a oprel sa dozadu.

„Neodpovedali ste mi na otázku,“ pripomenul mu Wisting.

„Samozrejme, že viem, čo to bolo za noc,“ odfrkol muž. Vstal a podišiel ku knižnici, vytiahol odtiaľ jednu knihu a hodil ju na stôl pred Wistinga.

Kristallnacht, prečítal si Wisting. *Napísala Ingrid Weckertová.*

„Mali by ste si to prečítať,“ poradil mu. „Krištáľová noc bola židovsko-komunistická operácia. Ak Židia niečo skutočne vedia, tak nenávidieť iných pre ich osud.“ Opäť si sadol. „Od roku 1926 do roku 1939 bolo Poľsko fašistickou vojenskou diktatúrou, počas ktorej prenasledovali Židov. Mnohí utiekli. Jedným z nich bol aj zatrpknutý židovský mladík, ktorému sa nechcelo veľmi pracovať. Volal sa Herschel Grynszpan. Prichýlili ho príbuzní v Paríži a on začal aktívne pôsobiť v židovskej bojovej organizácii, ktorá v roku 1933 vyhlásila vojnu Nemecku. Siedmeho novembra roku 1938 šiel Grynszpan na nemeckú ambasádu v Paríži a zastrelil piatimi výstrelmi nemeckého

diplomata Ernsta vom Ratha. V nasledujúcich dňoch spustili židovskí provokatéri v prestrojení nepokoje na niekoľkých miestach v Nemecku a Rakúsku. Vyplienili vlastných a využili situáciu, ktorá sa vymkla úradom spod kontroly. Krištáľová noc bola židovská operácia, ktorá mala za cieľ medzinárodne očierniť Nemecko. Podarilo sa im získať úplnú kontrolu nad médiami. Kontrolovali médiá rovnako ako teraz, vďaka tomu sa im darí udržiavať pri živote židovské lži.“

Wisting pozoroval muža pred sebou. Rasová nenávisť v ňom korenila hlboko a znemožňovala mu racionálne uvažovať a konať.

„Kde ste boli v noci?“ spýtal sa namiesto toho, aby okomentoval to, čo sa podobalo na prednášku poznačenú veľmi alternatívnym a provokujúcim výkladom dejín.

Cato Dalen si prešiel rukou po brade a pohrával sa s ňou.

„Mona!“ zakričal a naklonil hlavu nabok.

Nik neodpovedal a Cato Dalen opäť zakričal.

Z príľahlej miestnosti sa dovnútra všuchtalo dievča a odhrnulo si z tváre rozstrapatené vlasy, zatiaľ čo ospalo žmúrilo. Mala na sebe biele tričko s káčerom Donaldom. Siahalo jej len pod zadok.

„Povedz polícii, kde som bol v noci,“ vyzval ju Cato.

Dievča sa naňho nechápavo zahľadelo.

„Bol si v noci niekde?“ spýtala sa ho a poškriabala sa na stehne.

Cato Dalen sa obrátil opäť k Wistingovi.

„Bol som doma,“ povedal a pozrel sa na priateľku. „Všakže?“

Zdalo sa, že dievčaťu konečne svitlo, o čo ide. Horlivo prikývla.

„Ležal vedľa mňa celú noc,“ ubezpečila Wistinga.

Cato Dalen vstal, podišiel k nej a objal ju okolo pliec.

„V našej spoločnosti sú ženy slobodné a samostatné,“ povedal a poštuchol ju naspäť smerom do spálne. „To neplatí pre moslimské krajiny. Podľa Koránu je žena majetkom muža. Vražda zo cti, násilie a utláčanie žien sú každodennou záleži-

tosťou a ženy sa často stávajú obeťami trestov, ktoré zachádzajú do krajnosti, ako bičovanie, ukameňovanie a stínanie.“

„Aj my sme predsa takto trestali pred stopäťdesiatimi rokmi,“ namietol Wisting.

„Našťastie patríme k rase, ktorá dokázala spoločnosť posunúť ďalej, vymanili sme sa z tohto štádia,“ upozornil ho Cato Dalen.

Wisting sa naňho pozrel a uvažoval, či to naozaj spravili. Potom zaklapol zápisník, aby mu dal najavo, že návšteva sa chýli ku koncu. V tom okamihu sa rozprsklo jedno z okien na obývačke a dovnútra sa vovallila sprška rozbitého skla.

14

Wisting sa inštinktívne hodil na zem. Odtiahol si ruky od hlavy a pozrel sa na rozbité okno. Vonku vysoko pod hustými mračnami zakrúžil čierny vták. Ozval sa zvuk kolies šmýkajúcich sa po asfalte, následne sa rozhostilo navôkol ticho, doliehal k nim len rovnomerný šum premávky v pozadí.

Cato Dalen ležal na podlahe na druhej strane písacieho stola. Vstal, prešiel si rukami po hladkej lebke a pristúpil k oknu. Sklo mu zaškrípalo pod nohami.

Vo dverách do spálne sa objavila hlava dievčaťa v tričku s káčerom Donaldom. Tvárila sa ešte zmätenejšie ako predtým – ak to bolo vôbec možné.

Wisting vstal a oprášil si prach z nohavíc. Pred knižnicou ležala červená tehla a k nej bola priviazaná ceduľa. Wisting ju nechal tak a podišiel k oknu. Po páchateloch ostali len dva čierne pásy na vozovke.

„Zbabelci,“ vyhlásil Cato Dalen a obrátil sa. „Neodvažujú sa s nami diskutovať a argumentovať, či dôvodiť, namiesto toho sa uchýlia k útoku.“

„Viete, kto to je?“

Cato Dalen mykol plecóm a pristúpil k tehle. Wisting ho varoval, aby sa jej nedotýkal pre odtlačky prstov, no už bolo